

BIULETYN INFORMACYJNY

STOWARZYSZENIA ŻOŁNIERZY ARMII
KRAJOWEJ W BIAŁEJ PODLASKIEJ

Nr. 2

C Z E R W I E C

1990 r

Szanowni Czytelnicy !

Zgodnie z zapowiedzią prezentujemy kolejny, drugi numer naszego Biuletynu Informacyjnego, aby w nim przekazać aktualne wiadomości o działaniu naszego Koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej

Na wstępie składamy serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy wzięli udział w organizacji, przygotowaniu i przebiegu uroczystości, związanych z odsłonięciem Podlaskiego Żołnierskiego Epitafium przy kościele O.O.Kapucynów pod wezwaniem Sw. Antoniego w Białej Podlaskiej /dawny kościół garnizonowy Wojska Polskiego/. Uroczystości te odbyły się 8 maja 1990 r w dniu święta pułkowego 34 Pułku Piechoty.

Zawiadamiamy wszystkich zainteresowanych, że Podlaskie Żołnierskie Epitafium będzie systematycznie rozbudowywane w miarę przybywania kolejnych tablic pamiątkowych, fundowanych przez organizacje społeczne, władze miejskie a przede wszystkim przez rodziny poległych i zmarłych żołnierzy Wojska Polskiego z okresu lat 1918 - 1939 i żołnierzy Armii Krajowej z Podlasia. Zgłoszenia będą przyjmowane pod warunkiem złożenia w Zarządzie Koła noty biograficznej poległego lub zmarłego żołnierza Wojska Polskiego, Armii Krajowej i organizacji niepodległościowej "Wolność i Niezawisłość" /WiN/.

W obecnym numerze Biuletynu zamieszczamy dokończenie historii 34 Pułku Piechoty z Białej Podlaskiej, imiona i nazwiska oficerów Wojska Polskiego z Podlasia, zamordowanych w 1940 r w Lesie Katyńskim i sowieckich obozach: Kozielsk, Ostaszków i Starobielsk oraz komunikaty.

Zarząd Koła w Białej Podlaskiej

We wrześniu 1922 roku, po walkach z bolszewikami i służbie na wschodniej granicy kraju, pułk pod dowództwem płk Ludwika Bittnera powrócił do Białej Podlaskiej, tworząc z III Dywizjonem 9 Pułku Artylerii Lekkiej miejscowy garnizon wojskowy. 34 Pułk Piechoty razem z 22 PP /Siedlce/, 35 PP /Brześć nad Bugiem/ i 9 PAL /Siedlce i Biała Podlaska/ wchodził w skład 9 Dywizji Piechoty /dowództwo, sztab i służby pomocnicze w Siedlcach/ podporządkowanej organizacyjnie i taktycznie Dowództwu Okręgu Korpusu Nr. IX w Brześciu nad Bugiem.

// W pierwszą rocznicę powstania pułku tj 7 grudnia 1919 r. ustanowiono honorową odznakę pułkową. Dwie odznaki wykonane artystycznie w złocie ofiarowano: Marszałkowi Polski, Józefowi Piłsudskiemu oraz organizatorowi i pierwszemu dowódcy pułku - płk Aleksandrowi Narbut-żuczyskiemu. Wzór i regulamin nadawania odznaki pułkowej zatwierdzono rozkazem w 1932 r. Zmiana wzoru odznaki /dodanie na górnym ramieniu krzyża miniaturki Orderu Virtuti Militari/ nastąpiło w maju 1938r

Niezależnie od święta pułkowego, przypadającego w dniu 8 maja, nie mniej uroczysto obchodzono w pułku rocznicę powstania pułku /7 grudnia/ oraz święto poległych. Na tę żałobną uroczystość wybrano dzień 3 sierpnia - dzień ciężkiej i bardzo krwawej bitwy, stoczonej przez 34 Pułk Piechoty w 1920 roku pod miejscowością Jabłonka, znajdującej się w rejonie Zambrów - Mazowieck. W bitwie tej poległo wielu nieznanym żołnierzom z Podlasia, których bezimiennie mogiły /około 100/ znajdują się na cmentarzu katolickim w Białej Podlaskiej.//

W okresie międzywojennego dwudziestolecia / 1922 - 1939/ garnizon wojskowy wywierał poważny wpływ na życie gospodarcze i społeczno-kulturalne mieszkańców Białej Podlaskiej i okolicy. Wiele różnego rodzaju imprez organizowanych przez kadrę oficerską i podoficerską pułku oraz rodziny wojskowe cieszyły się dużym powodzeniem i uznaniem wśród białczan. Defilady wojskowe z orkiestrą pułkową oraz doroczne powroty żołnierzy pułku z letnich ćwiczeń /manewrów/ ożywiały ulice Białej Podlaskiej, budząc radość i entuzjazm mieszkańców miasta. I tak było do czerwca 1939 roku.

Po mobilizacji wojskowej / 23 - 26 marca/ w połowie czerwca 1939 roku pułk razem z całą 9 Dywizją Piechoty wysłany został w rejon na północny zachód od Bydgoszczy. Zgodnie z planem taktyczno - operacyjnym 9 DP, działając w ramach Armii "Pomorze", miała osłaniać linię jezior Koronowskich i zachodnie przedpole Tucholi na odcinku obrony długości około 70 kilometrów. Przebieg walk pułku we wrześniu 1939 r. był następujący:

Pierwszy batalion prowadził od świtu 1 września walki obronne w Gostyczynie. W tym samym dniu natarcie trzeciego batalionu w rejonie Pruszcza /prowadzone bez wsparcia artylerii/ załamano się pod silnym naporem niemieckich czołgów i piechoty zmotoryzowanej. Batalion ten walcząc zaciekle w rejonie Sokole - Kuźnica nad rzeką Brdą, ponosząc znaczne straty, zmuszony został atakami niemieckich czołgów, samolotów

i zmasowanym ogniem artylerii do odwrotu. Przez cały dzień i noc /2 września/ trwały walki drugiego i trzeciego batalionu. Odparto kilka silnych ataków wroga. Żołnierze 5 kompanii / II baon/ w przeciwnatarciu na niemieckie czołgi, niszcząc parę czołgów i samochodów pancernych wzięli do niewoli kilkunastu jeńców. Jednak pod nieustannym naporem niemieckich czołgów i piechoty zmotoryzowanej, nękani nalotami bombowymi - bataliony te musiały wycofać się z bronionych pozycji w kierunku miejscowości Błądzim. Pierwszy batalion pułku osłaniał w tym czasie odwrót 9 Dywizji Piechoty, cofającej się do Bysławia. W walkach dwukrotnie ranny był dowódca pułku, ppłk dypl. Wacław Budrewicz, zabrany do polowego szpitala i po kilku dniach przewieziony do szpitala w brzeskiej twierdzy. Po nim dowództwo pułku objął 2 września major Jan Klakla, d-ca II batalionu. Ostatnie walki z Niemcami na Pomorzu 34 Pułk Piechoty stoczył w rejonie miejscowości Franciszkowo - Krupocin /3.IX.39/. Większość żołnierzy otoczonego przez przeważające siły wroga 34 PP dostała się do niemieckiej niewoli. Niewielka część żołnierzy razem z oddziałami 35 PP przebiła się za Wisłę, by dalej walczyć z wrogiem. Kilkunastu żołnierzy z 3 kompanii / I baon/ biła się z Niemcami w lasach na Pomorzu do połowy września i dopiero 3 października 1939 roku wzięto ich do niewoli.

Dwa bataliony marszowe 34 PP /jeden pod dowództwem mjr. Józefa Kojdera, a drugi - kpt. Tadeusza Radziszewskiego/ utworzone z kadry zawodowej i rezerwistów, walczyły z Niemcami w obronie brzeskiej twierdzy / 12 - 17 września/ w rejonie Włodawy /18 - 21 września/ a następnie w różnych miejscowościach południowej Lubelszczyzny. Żołnierze tych batalionów, po walkach z Niemcami i oddziałami Armii Czerwonej, zmuszeni zostali do poddania się i złożenia broni, co nastąpiło dopiero 3/4 października 1939 r. Oficerowie, podoficerowie i szeregowi, którzy szczęśliwie uniknęli niemieckiej i sowieckiej niewoli, powrócili na Podlasie i w niedługim czasie, tworząc kadrę ZWZ - AK organizowali, początkowo załóżki, a potem oddziały zbrojne 34 Pułku Piechoty Armii Krajowej.

Dowódcami 34 Pułku Piechoty byli kolejno: mjr. Aleksander Narbutt - Łuczyński /1918 - 1920/, ppłk Ludwik Pittner /1920 - 1930/, ppłk dypl. Franciszek Grabowski /1930 - 1937/ ppłk Świętecki, ppłk dypl. Wacław Budrewicz / 1938 - 1939/ oraz ppłk Stefan Drewnowski ps. "Roman już jako dowódca 34 PP Armii Krajowej.

Oficerowie i żołnierze 34 Pułku Piechoty WP i AK, którzy polegli w walkach z Niemcami i oddziałami Armii Czerwonej, zginęli w więzieniach gestapo i niemieckich obozach koncentracyjnych, w więzieniach NKWD i UB, w obozach na nieludzkiej ziemi - swą walką, męczeństwem, śmiercią i krwią przelaną za wolność i niepodległość ojczyzny w obu wojnach światowych w pełni zasłużyli na to, by na zawsze pozostać w pamięci obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców Białej i Podlasia

Officerowie 34 Pułku Piechoty zamordowani przez NKWD
w obozach: Kozielec, Starobielsk i Ostaszków

W obozie w Kozielecu - Lesie Katwińskim zginęli śmiercią męczeńską:
1/kpt. rez. Stanisław Bardziński, 2/por. Kazimierz Jan Biakogrodzki,
3/por. rez. Bogusław Bieliński-nauczyciel z Białej Podlaskiej 4/kpt. rez.
lekarz Aleksander Brzostek, 5/por. rez. Leon Czerniakow - nauczyciel z
Białej Podlaskiej 6/ por. Józef Gągoliński i por. Karol Gągoliński -
oba j z Białej Podlaskiej, 8/por. Ludwik Gasiorek 9/kpt. br. panc. Jan Ja-
kuszko z Terespoła nad Bugiem 10/ppor. Józef Jaźwierski - nauczyciel
z Białej Podlaskiej 11/ kpr. podch. Marian Kaszuba 12/mjr Józef Kojder
d-ca bat. 13/Józef Kucharski /kpt.-por.?, ppor. rez. Stefan Lesiuk,
15/ Mieczysław Lutman - starosta z Białej Podlaskiej 16/por. rez. Zyg-
munt Marian Łotocki - nauczyciel, 17/por. rez. art. Tadeusz Wacław Pyszyn-
ski, 18/ppor. rez. Urban Jan Rosiński, 19/ppor. rez. Mieczysław Skolimowski
- z Leśnej Podlaskiej, 20/por. rez. Eugeniusz Sokalski -nauczyciel,
21/ kpt. Aleksander Stoma, 22/ppor. rez. Bazyli Uruski, 23/por. rez. Sta-
nisław Wiesiołowski -adwokat.

/ Imiona i nazwiska oficerów 34 PP z obozów w Starobielsku i Ostasz-
kowie podamy w następnym numerze Biuletynu Informacyjnego.

=====

KOMUNIKATY - WIADOMOŚCI: W niedzielę 20 maja 1990 r w kościele -
kolegialnie podczas uroczystego nabożeństwa poświęcony został Sztandar
Żołnierzy Armii Krajowej III Rejonu AK /Obwód Biała Podlaska/ w skład
którego wchodziły plutony konspiracyjne i placówki ZWZ-AK z gmin: Ja-
nów Podlaski - Rokitno i Bohukały. Sztandar ufundowano ze składek
społecznych. Po nabożeństwie odbyło się koleżeńskie spotkanie człon-
ków miejscowego Koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej ~~prze-~~
z udziałem delegacji żołnierzy ze Zgrupowań 34 i 35 pułków piechoty
AK, wchodzących w skład 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej.

Zarząd Koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Białej Pod-
laskiej składa bardzo serdeczne podziękowanie wszystkim ofiarodawcom
kwota pieniężnych na Podlaskie Żołnierskie Epitafium. Oto lista dotyc-
zących ofiarodawców: Marian Markowski 100.000 zł, Janina Klakla -
30.000 zł, Alina Fedorowicz 25.000 zł, Wacław Skoczeń 20.000 zł. -
p. Chodkowski 20.000 zł. Henryka Szudejko, Zdzisław Piotrowski i Zbig-
niew Pytasz po 15.000 zł., Jerzy Golik, Ryszard Wilczak, Zdzisław Rusz-
czek, Marian Mazurek, Edmund Szczepański, Halina i Franciszek Kołaziń-
scy po 10.000 zł., Witold Izdebski 7.000 zł. Stanisław Sierota 6.000 zł.
Marian Paszkiewicz i Jan Kożuchowski po 5.000 zł., Kazimierz Waszczyk
4.000 zł, Czesław Kuciak 3.000 zł, Jan Kuszneruk 2.000 zł i Maria Da-
nisiewicz 1.000 zł. Wpłaty Zarząd Koła przyjmuje w dalszym ciągu:
na Konto nr. 192965 - 132 - 4 w Banku Spółdzielczym w Białej Podlaskiej
oraz w kasie Zarządu: Biała Podlaska ul. ks. Budkiewicza 11 w godzinach
od 9 do 14 w każdy czwartek.

=====

Redaguje Komisja Historyczna Koła Światowego Związku Stowarzyszenia
Żołnierzy Armii Krajowej w Białej Podlaskiej /ul. Marutówicza 11/
Nakładem Zarządu Koła Sw. Zw. Żoźn. AK w Białej Podlaskiej.

=====